

a la *Historia de la Filosofia española (Filosofía cristiana de los siglos XIII al XV)*, de T. i J. Carreras i Artau (Barcelona 1939-1943). L'edició mallorquina, altrament, que tants bons serveis ha prestat, no pot donar-se com a definitiva; són millors, per exemple, el *Libre de meravelles* i el *Libre d'Evast e Blanquerna* publicats en *ENC* (vols. XXXIV, XXXVIII, XLII i XLVI-XLVII, el primer; vols. L-LI i LVIII-LIX, encara no acabat, el *Blanquerna*). || Pàg. 23: Sobre el redactor o redactors de la Crònica de Jaume I cal recordar *La crònica del Conqueridor i els seus problemes*, de Ll. Nicolau d'Olwer, *EUC*, XI (1926), 79-88. || Pàg. 24: Sobre la numeració aragonesa donada aquí i en altres bandes — pàgs. 27, 30, 44, 51 — als Peres i Alfonsos i les confusions que en poden derivar, cf. *ER*, I, 238. || Pàg. 25: Per al text de Desclot cal des d'ara servir-se de l'edició de M. Coll i Alentorn (*ENC*, LXII-LXIV, LXVI, LXVIII). || Pàgs. 27, 30, 44, 51: Per què la forma *Alfonso*? || Pàg. 28: Actualment podem disposar (*CPB*, XIX, CXXI-CXXVIII) d'un text de la Crònica de Muntaner més segur (malgrat l'ortografia modernitzada) que el de Coroleu i el de Lanz. || Pàg. 30: La carta publicada no és redactada per Jaume II, sinó per algun secretari. Si hom volia oferir alguna mostra del gènere epistolar, era possible de trobar-ne de millors i no havia de deixar de banda les cartes privades. || Pàgina 33: És preferible *Eiximenis a Eximeniç*. || Pàg. 36: Bé que amb ortografia modernitzada, l'edició del *Tirant* de M. de Riquer (*BP*, V) és més acostada a la lliçó de l'incunable que ens ha conservat aquella novella. || Pàg. 45: Per a les obres rimades de Llull cal tenir presents les edicions de R. d'Alòs-Moner (*ENC*, III) i de S. Galmés (Mallorca 1936-1938). || Pàg. 53: Cal recordar les modernes edicions de Jaume, Pere i Arnau March per A. Pagès (Castelló de la Plana 1934, Tolosa de Llenguadoc 1949). || Pàg. 55: És millor *Ausias* que *Auzias*.

A la bibliografia, per sumària que sigui, no poden ésser deixades de banda les obres següents, essencialíssimes: la *Grammaire catalane*, en francès, de P. Fabra (París 1941, nova edició 1946), els Diccionaris Aguiló i Alcover-Moll, el *Resum de literatura catalana* de Ll. Nicolau d'Olwer (*CPB*, XXXIII) i, darrerament, els capítols de J. Rubió dins la *Historia general de las literaturas hispánicas* (Barcelona [1949] ss.).

Voldria que les anteriors observacions poguessin ésser útils al Sr. C. J. Odenkirchen, al qual hem d'agrair la simpatia amb què ha preparat i ens ha ofert la seva *Preliminary Chrestomathy of Old Catalan*. No cal ponderar amb quin interès n'esperem la versió definitiva.

R. ARAMON i SERRA

GABRIEL TURELL: *Recort*. A cura d'ENRIC BAGUÉ. Barcelona, Editorial Barcino, 1950. 232 pàgs. (*ENC*, A, LXVII).

La col·lecció *ENC* ha acollit una nova edició del *Recort* de Gabriel Turell, que ha estat encomanada al Sr. Enric Bagué. Hom sap que aquesta obra no és sinó una refosa abreujada, de vegades literal, de vegades apressada i deficient, de les *Històries e conquestes* de Pere Tomich, a la qual l'autor va afegir petits comentaris i uns pocs fragments mereixedors del nostre interès. I, no obstant, l'èxit poc exigent de què va gaudir al cap de poc d'haver estat escrita, el 1476, va donar lloc que el seu text — no sempre prou clar, per altra part — resultés ben maltractat en les diverses còpies que se'n van fer, fins al punt

que un antic amic de Turell, Francesc Castelló, trobant-se a Nàpols l'any 1517, es va creure obligat a restaurar-lo segons «el vertader sensu, intellecto e voluntate de l'autor», incorporant a la narració, de passada, certes notes marginals que figuraven a la còpia que va utilitzar. D'aquesta versió revisada deriven, més o menys directament, els tres manuscrits fins ara coneguts, de manera que calia resignar-se a acceptar aquest text híbrid, perquè era impossible de retrobar la lliçó original a través dels retocs de Castelló.

En aquest sentit, per tant, la present edició no podia apartar-se gaire de la que publicaren Casas i Carbó i Massó i Torrents l'any 1894, l'una i l'altra havent pres com a bàsic el ms. 2 de la Biblioteca de Catalunya. No obstant, el Sr. Bagué ha pogut millorar el text amb una transcripció escrupolosa, ha corregit diversos passatges amb l'ajuda dels altres dos manuscrits, i ha distribuït el contingut de l'obra en apartats per fer més fàcil la consulta, tot i conservant els paràgrafs de l'anterior edició. Cal observar, només, que potser hauria estat millor provar de separar del text certes anotacions degudes a Francesc Castelló, almenys en els dos llocs (pàgs. 68 i 79) en què això era, de moment, possible.

Una mesurada anotació tendeix, en primer lloc, a indicar tots els fragments que Turell va manllevar, més o menys fidelment, al seu model, amb la qual cosa queden de manifest les aportacions que va afegir pel seu compte o bé pouant-les d'alguna altra obra. En la Introducció, el Sr. Bagué dóna importants precisions sobre aquestes possibles fonts, sobretot pel que fa referència a la llegenda de l'acusació de la reina de Navarra pels seus fills, a la dels orígens del mahometisme, i a la narració de l'anada dels catalans a Orient; d'altra banda, algunes d'aquestes ampliacions palesen l'afany de l'autor per a ponderar, amb orgull, la constitució política de la Corona d'Aragó, el predomini de Catalunya dintre el conjunt d'aquesta, i els singulars privilegis atorgats a l'estament dels ciutadans honrats de Barcelona, al qual pertanyia el nostre Turell.

Tot plegat fa d'aquesta edició una contribució molt interessant per a l'estudi de la personalitat humana i política, i fins a cert punt literària, d'aquest epígon dels nostres cronistes medievals. Cal esperar ara la publicació de les altres obres de Gabriel Turell, sobre temes de cavalleria i heràldica, que hom anuncia en aquesta mateixa collecció, junt amb les quals ens serà oferta una biografia d'aquest historiador barceloní.

Es de doldre només que, en establir aquesta nova edició del *Recort*, no s'hagués pogut aprofitar el nou manuscrit suara descobert a la Biblioteca de Catalunya, del qual es dóna notícia en un apèndix. Perquè, si bé la seva ortografia és estranya, i el seu text sovint menys clar que el dels altres ja coneguts, en altres indrets — tal com indica el Sr. Bagué — ens dóna un lèxic més autèntic, car, per damunt de tot, és anterior a la *restauració* de Francesc Castelló, perquè manté en els marges les notes que aquest va traslladar al cos de l'obra; fins és possible que fos el punt de partida immediat de la revisió, perquè aquest manuscrit fou portat a Nàpols en temps de Ferran el Catòlic, i és allí, com hom recordarà, on fou duta a terme l'esmentada revisió. Caldria, per tant, comptar amb la seva ajuda, per a afrontar algun dia la difícil i desagradable empresa de refer l'aspecte original del *Recort*; comparant-lo amb els altres manuscrits, podrem mesurar l'abast dels retocs de l'amic de Turell, i ens adonarem que aquest va excedir-se alguna vegada en el seu esforç per a aclarir el contingut de la crònica. Així, per exemple, quan altera el llenguatge

per acostar-lo a l'expressió més corrent en el seu temps,¹ o quan converteix Pera en «la ciutat d'En Pera»,² o quan suprimeix la construcció inhàbil i forçada, però entenedora, d'inspiració llatina, en algunes frases de l'elogi d'Alfons el Magnànim,³ o quan redueix a estil indirecte un diàleg comprès en la llegenda de la reina de Navarra.⁴

Ramon GUBERN i DOMÈNECH

JACINT VERDAGUER: *Obres completes*. Tercera edició. [Pròleg: *La poesia de Jacint Verdaguer*, per MARIÀ MANENT. Epíleg: *El sacerdot poeta mossèn Jacint Verdaguer*, per JOAN BONET i BALTÀ, prev. *Bibliografia general de Jacint Verdaguer*, per LLUÍS GUARNER.] Barcelona, [Editorial Selecta, 1949]. XXIV + 1578 pàgs. + 1 retrat. (BP, I.)

Verdaguer és, entre els autors catalans moderns, el que indubtablement ha assolit una més ampla difusió; nombroses edicions de les seves obres — alguna d'elles de tiratge elevadíssim — n'ofereixen un eloqüent testimoni. Són rars els llibres del gran poeta de Folgueroles que no hagin estat reeditats; molts ho han estat més d'una vegada, i en algun cas, com *L'Atlàntida*, d'una manera tan repetida, que no sorprèn gens que les edicions particulars d'aquest poema hagin arribat a la vintena. Abans del 1936, a més a més, foren assajades tres edicions d'obres completes de Verdaguer: a) la de Toledano i López, continuada per J. Agustí (1905-1908), no vinguda a conclusió; b) la popularíssima — a preu de cost — de la Il·lustració Catalana — avui encara la més reeixida —, que sabé aliar una presentació simple i sobriament elegant amb una rigorosa cura en la revisió dels textos (1914-1915, 1924), i c) la pomposament i absurdament titulada *definitiva* de la Llibreria Catalònia (1928-1936), que és, sens dubte, la que més oblits i més errors presenta.

L'any 1943, la «Biblioteca Selecta», iniciant les seves meritòries activitats, aplegava en un sol volum tota la producció verdagueriana; el 1946, canviat el nom de «Biblioteca Selecta» en «Biblioteca Perenne», n'apareixia un segon tiratge,² i el 1949 n'era donada, encara, una nova edició completament refeta i notablement ampliada. En el que més es distingeix l'edició de 1949 de les dues

1. Vegeu les mostres que en dona el Sr. Bagué, a l'indicat Apèndix, pàg. 210, entre moltes d'altres.

2. Bibl. Cat., ms. 302, f. 234; cf. ed. BAGUÉ, 162-163.

3. «Quant és stat en la casa d'Aragó y de Barselona qui tant aga la honor y estima muntada de vida pomposa...?; ... de aquest excellent rey, qui les sues hobbres recytar la mà serya cansada y paper no bastarya en metre la sua proesa ...; ... que descriure les coses qui de la pàtrya (sic) se pot relació fer serya demesiats, que sos fetz en oblyt no poden estar, car en lo llibre qui de la sua recordansa s'és fet...» (Ms. cit., f. 243; cf. ed. BAGUÉ, 205).

4. «... Respòs lo fill: — Qui és més digne que yo, que són fill major y spere ésser rey? — Respòs la reyna: — Fill, axò serya metre devisyó en lo regne... —» (Ms. cit., f. 212; cf. ed. BAGUÉ, 67).

1. És indiscutible que són els autors, exclusivament, els qui poden declarar definitivament fixada una obra.

2. Les dues edicions comprenien 1462 pàgs. + 1 retrat.